

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Oppdatert psykiatrikritikk med gode kliniske poenger

Bøe TD, Thomassen A.

Fra psykiatri til psykisk helsearbeid

Om etikk, relasjoner og nettverk. 307 s.

Oslo: Universitetsforlaget, 2007. Pris NOK 339

ISBN 978-82-15-01094-6

Forfatterne ønsker å «bringe frem det vi synes må være viktige elementer i det psykiske helsearbeidet som nå er i ferd med å formes og utvikles», og boken skal være deres bidrag til utvikling av fag og praksis. Man

kan få inntrykk av at de ikke har ønsket å definere noen klar målgruppe, men etter gjennomlesing synes den i hvert fall å være rettet mot alle som arbeider i feltet eller som kan komme i posisjon til å påvirke det. *Fra psykiatri til psykisk helsearbeid* kan først og fremst oppfattes som et slags fagpolitisk manifest fra forfattere som er kjente talsmenn for et postmoderne og konstruktivistisk syn på psykiatri. Den bygger på en utgivelse fra 2000 (1).

Omslaget er grønt, bladfullt og harmo- nisk. Boken er inndelt i tre definerte hoved- temaer, det er 11 kapitler med underka- pitler, en litteraturliste og et kort register. Språket har en muntlig form, og er både argumenterende og reflekterende på samme tid. Kun én figur/illustrasjon er med.

I prologen gir forfatterne en avklaring av sin begrepsbruk og introduserer dialog basert på etikk som et nytt paradigme for fagområdet. Det første hovedtemaet, Psy- kisk helsearbeid og kunnskap, retter et kri- tisk søkelys på anvendelsen av kunnskap i tradisjonell forstand og refererer tenk- ningen til flere samtidsfilosofier, bl.a. Skjervheim, Levinas og Løgstrup. I neste hovedtema, Relasjoner i psykisk helsear- beid, argumenteres det videre for viktig- heten av gode relasjoner og kontekstuell tenkning. Det siste temaet, Lokalbasert psykisk helsearbeid, kan sies å omhandle mer praktiske konsekvenser av budskapet i de foregående temaene med eksempler bl.a. fra Seikkulas «åpne samtaler i nett- verk».

Boken er ordrik, med flere repetisjoner

og paradokser. Dette er kanskje i tråd med forfatternes faglige tilnærming, men det går utover klarheten og oversikten. Styrken ligger etter mitt syn i beskrivelsen av vik- tige prinsipper i god klinisk holdning. Dette gjelder spesielt grunnlaget for god rela- sjonsbygging. Her trekkes andre tenkere inn på en relevant måte, og det er flere gode poenger. Når disse prinsippene så skal over- føres til å omfatte hele fagforståelsen, og forfatterne argumenterer for et normalper- spektiv på psykiske lidelser, savner jeg en vesentlig grundigere diskusjon. Boken synes for ubalansert og kontroversiell til å anbefales som en generell innføring i arbeid i psykisk helsevern for høyskole- studenter i helsefagene, det som nok vil være bokens viktigste lesekrete. Den vil egne seg bedre som inspirasjonskilde for praktisk arbeid for klinikere med noe fartstid, men også som en norsk oppdate- ring på en fagpolitisk retning med betydelig innflytelse.

Petter Andreas Ringen

Avdeling for forskning og undervisning

Psykiatrisk divisjon

Ullevål universitetssykehus

Litteratur

1. Bøe TD, Thomassen A. Mot en mer menneskelig psykiatri. Oslo: Universitetsforlaget, 2000.

Det vonde – går det an å forstå det?

Aambø A, red.

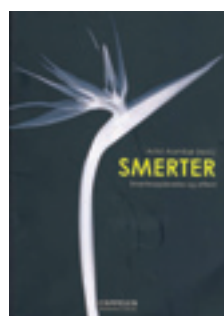
Smertes

Smerteopplevelse og atferd. 233 s, ill.

Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, 2007.

Pris NOK 298

ISBN 978-82-02-25905-1

11 stemmer snak- ker om smerter. Stemmene som målbærer kunns- kap om smerter, tilhører profesjo- nelle hjelpere, fors- kere, lærere og råd- givere, de fleste av dem med helsefag- lig bakgrunn (i til- legg en antropolog

og en sosiolog). Redaktøren selv er lege fra primærmedisinen. Han må derfor antas

å være erfaren i møte med mange slags smerter, siden smerte er et av de sentrale helseproblemene som bringer mennesker til allmenmedisinen.

Når jeg åpner en antologi, er jeg alltid spent på om jeg virkelig kommer til å møte en flerstemt drøfting eller en samstemt, redaktørbestemt omtale av et tema. Derfor stusser jeg ved undertittelen. Ordet smerte- opplevelse begrepsfester et subjektivt fenomen, en erfaring innenfra. Ordet atferd refererer til være- eller handlingsmåter slik de fremstår for en observatør, objektivt, utenfra. Indikerer undertittelen at jeg går inn i et kjent landskap, hvor alt subjektivt er tvilsomt og bare det objektiverbare er sant? Er boken dikotomt strukturert, slik undertit- telen antyder?

Det virker beroligende at redaktøren åpner sin innledning med å påpeke et sent- ralt problem i møte med smerte: språket. Han har valgt bidragene ut fra en bevissthet om at ord bærer ulik mening og at språket er mangetydig. Derfor nevnes nokså snart ord som «somatisering» for smerteerfa- ringer som ikke kan objektiveres medisinsk og som derfor markerer grensen i det diko- tomt strukturerte helsesystemet.

Med denne bevisstheten som rettesnor lar redaktøren sine medforfattere nærme seg smerten som et fenomen med mange aspekter. De omtaler smerte i nevrobiolo- giske, eksistensielle, relasjonelle, kultu- relle, emosjonelle og kommunikative termer eller modeller. Like sammensatt er den teoretiske bakgrunn som omtalene er forankret i.

Noen av forfatterne forteller historier fra egen klinisk hverdag. Disse historiene har stor gjenkjennerverdi for helsefaglige klinikere. De belyser sammenhenger som oftest ikke gjøres relevante i biomedisinske sammenhenger, men som viser seg å ha stor betydning for forståelsen av smerteut- trykket. Flere av forfatterne drøfter smerte- uttrykkene og smertepresentasjonene i en sosiokulturell forståelsesramme hvor kroppen som bærer av mening og historie blir kilden for ny kunnskap, både for pasienten og behandleren.

Målgruppen er profesjonelle i helsefag og i rådgivningsfunksjoner. Fordi boken ikke er ensartet med henblikk på det teore- tiske grunnlaget for bidragene, fordrer den refleksjon. Samlet sett utfordrer tekstene leserens egen oppfatning av hva smerte er og hvordan man kan forstå smerteuttryk- kene som man møter hos medmennesker

eller pasienter. I kraft av sin teoretiske «uryddighet» kan den fremme bevisstgjøring. Leseren ledes til å spørre seg selv: Går det an å forstå det vonde som plager andre?

Anna Luise Kirkengen

Senter for helsefremmende arbeid
Akershus universitetssykehus

Menneskerettigheter i globalt perspektiv

Galtung J.

Menneskerettigheter

Vestlige, universelle eller begge deler? 2. utg. 216 s, tab, ill. Oslo: Humanist forlag, 2007.

Pris NOK 268

ISBN 978-82-92-62231-5

Den bærer preg av å være en lærebok, men det redegjøres ikke for forfatterens intensjoner med den, annet enn at «boken er tilegnet de millioner som daglig ser sine menneskerettigheter trampet på, enten dette skjer

med hensikt eller ikke, som et aldri så lite bidrag til den store menneskerettighetstradisjonen». Boken er utkommet på mange språk og har to separate forord til henholdsvis de engelske og tyske utgavene og til de norske, italienske, portugisiske og tyrkiske utgavene. Den har 11 sider med noter og er oppdatert fra den første utgaven i 1994. Fremstillingen og språkb Bruken synes bedre egnet for en akademisk elite enn for de menneskene den er tilegnet. Det blir mange punkter og begreper å forholde seg til og man faller lett av i svingene under forfatterens lynrappe forflytninger gjennom tid, rom og sivilisasjoner.

FNs verdenserklæring om menneskerettighetene fra 1948 er oppstått innenfor den vestlige sivilisasjon og bærer preg av det. I en globalisert verden må det være et mål å gjøre menneskerettighetene universelle, slik at de kan aksepteres også i ikke-vestlige kulturer. Det er et av bokens hovedpoenger at dette må skje gjennom dialog.

Teksten er inndelt i fem kapitler som analyserer menneskerettighetene i forhold til den vestlige tradisjon, den juridiske tradisjon, menneskelige behov, sosiale strukturer og sosiale behov. Det legges stor vekt på en analyse av forholdet mellom menneskerettigheter og fundamentale menneskelige behov (overlevelse, velvære, frihet og identitet) som basis for å videreutvikle menneskerettighetene og gjøre dem mer anvendbare verden over.

Fredsforskeren Johan Galtung ser på menneskerettighetene som «en del av et generelt fredsprosjekt som går ut på å redusere menneskelig lidelse». Tre hovedpilarer står sentralt i menneskerettighetstradisjonen: menneskekroppens ukrenkelighet, menneskesjelens ukrenkelighet og likhet for loven, dvs. tre vestlige, men samtidig universaliserbare rettigheter. Mange av problemstillingene har nær relevans til medisinen og kan være nyttige å tenke igjennom for leger som møter mennesker fra mange slags kulturer i ekstreme livssituasjoner. Det gjelder bl.a. retten til mental helse, tørtens internasjonale struktur og motsetningen mellom den vestlige (oksidentale) individualismen (jegg-kulturen) og den østlige (orientalske) gruppetilhørigheten (vi-kulturen).

Kirsten Osen

Institutt for medisinske basalfag
Anatomisk avdeling
Universitetet i Oslo

God innføring i fedmeproblematikk

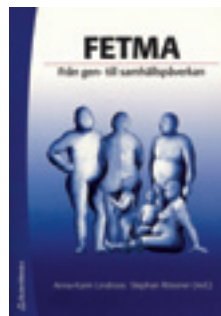
Lindroos A-K, Rössner S, red.

Fetma

Från gen- till samhällspåverkan. 386 s, tab, ill.

Lund: Studentlitteratur, 2007. Pris SEK 379

ISBN 978-91-44-04533-7

Dette er en svensk lærebok beregnet på fagfolk i helse-tjenesten, helse-administratorer og studenter. Redaksjonskomiteen har på oppdrag av svensk Förening for Obesitasforskning fordelt arbeidsoppgavene på tilgjengelige svenske eksperter. 28 forfattere har skrevet 36 kapitler om definisjoner, forekomst, årsaker, vektrelaterte lidelser, behandling og samfunnsmedisinske perspektiver, herunder forebygging.

De fleste av kapitlene gir overbevisende og kunnskapsbaserte presentasjoner om de medisinske konsekvenser av fedme. Det er mye nyttig biologisk faktastoff som kan være nytt for den medisinske leser, for eksempel fettvevets rolle i de neuroendokrine systemer, den komplekse appetittreguleringen samt betydningen av multifaktorier arv. Forfatterne presenterer et moderne syn på vektproblemer. Individuell sårbarhet for vektøkning settes i sammenheng med den sosiale kontekst på befolkningsnivå, der energiinntaket øker mens fysisk aktivitet går ned. Det illustreres godt hvorfor det er vanskelig å gå ned i vekt for den som ønsker det.

Her er også mye godt stoff om de medisinske konsekvensene av fedme som begrunner behovet for gode strategier på folkehelsenivå og i møte med den enkelte. Vi ønsker alle å bidra til å forebygge utviklingen av diabetes type 2, metabolsk syndrom, hjerte- og karsykdom, ulike kreftformer, søvnapné og belastningslidelser. Forskning viser imidlertid at allmennleger ofte synes de kommer til kort i møte med pasienter med fedme, og overvektige pasienter kan risikere å møte stigmatiserende holdninger hos hjelperen.

Derfor må en lærebok om fedme inneholde mer enn fakta. Som helsepersonell trenger vi kunnskap om hvordan vi kan motivere oss selv og pasientene våre til et langsiktig samarbeid om realistiske mål og om hvordan vi sammen kan møte og mestre de mange utfordringer som dette innebærer. Det er gode kapitler om kostbehandling, kognitiv terapi, fysisk aktivitet, farmakoterapi og bariatrisk kirurgi. Inntrykket blir likevel en skjevbalanse mellom problem og løsning, der praktiske strategier for anerkjennelse, mestring og langsiktig utholdenhet får for liten plass. Denne boken passer derfor bedre for den som ønsker en grundig innføring i problemstillingen enn for den som trenger hjelp til å komme i gang med praktisk handling.

Kirsti Malterud
Allmennmedisinsk forskningsenhet Bergen
Unifob Helse

Bedre søvn for alle?

Bjorvatn B.

Bedre søvn

En håndbok for deg som sover dårlig. 153 s, ill. Bergen: Vigmostad og Bjørke, 2007.

Pris NOK 249

ISBN 978-82-419-0487-5

Professor Bjørn Bjorvatn har skrevet et nyttig liten bok om søvnproblemer. Forfatteren er kjent som en dyktig forsker og inspirerende foredragsholder innen emnet. Det er bra at norske leger skriver bøker om sine områder. Målgruppen her er først

og fremst vanlige mennesker med dårlig søvn. Språket er saklig, med korte setninger. Vi følger også Anna, som er 43 år, og hennes søvnproblemer. Beskrivelsen av hennes lidelser er ikke direkte spennende, men er saklig fortalt og gir litt mer liv til bokens hovedtemaer. Disse fordelene